

Borut Gombač

Pogovor knjige s knjigo

»Zmeraj sem imel občutek, da knjige, medtem ko spijo, zelo živo sanjajo. Zdelo se mi je, da se takrat, ko na videz statične obmirujejo vsaka na svoji strani knjižnične police, v njih zaradi plime besed in podob ves čas nekaj intenzivno dogaja, drgeta, mrgoli, valovi, šelesti, se širi navznoter in navzven.«

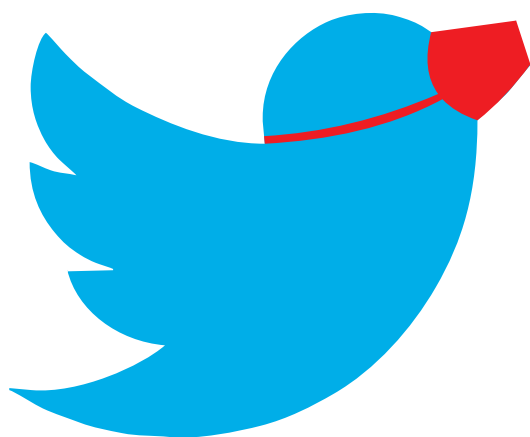
V času pisanja te kolumne s sodelavko Jernejo Ferlež pripravljava virtualni knjižno in fotografsko razstavo v okviru festivala »Ko te napiše knjiga«. Če ne bi bilo pandemije, bi bili razstavi v večjem obsegu in z vizualno podprto prostorsko postavitvijo fizično postavljeni v knjižnem in likovnem razstavišču UKM. Skupen naslov razstav je Pod črto. Takšna je namreč tudi osrednja tema letošnje mariborske različice sklopa prireditve ob svetovnem dnevu knjige. Ena izmed razstav bo, če si lahko dovolim kanček posploševanja, potekala na način opomb pod črto v smislu označevanja določenega dela knjižnega besedila in podčrtne razlage s pomočjo druge knjige. Skratka to naj bi bila nekakšna živa veriga podčrtavanj oziroma novih opomb na že izpisane opombe ali na določen pojem na izpostavljeni strani knjige. To me je na neki način spodbudilo, da se tudi svoje druge kolumne v Knjižničarskih novicah lotim nekako v tem stilu, torej s podčrtavanjem določenih točk. Recimo torej, da z nevidno zvezdico označim dve osnovni težišči svoje prve kolumne. Prvo je v pomenu osebnega stika, npravnosti knjižničarja itd., drugo pa v vlogi sodobnega knjižničarja kot tistega, ki ob že omenjeni osebni noti in kakovostnem posredovanju informacij pomaga uporabnika usmeriti na pot vse težje določljivega ravnovesja med ozkogledno specializacijo in nevarno plitvino širokega nabora hkratnih informacij, ki z vse večjo hitrostjo brezkompromisno izpodrivajo druga druga.

Seveda v obdobju svoje neprisotnosti v knjižnici težko govorim o osebnem stiku z bralci. Čeprav so po drugi strani pravzaprav pogosto to isti ljudje, s katerimi se zdaj pač bolj ali manj redno srečujem na družabnih omrežjih in z njimi izmenjujem misli, vizualne podobe, takšne ali drugačne ustvarjalne utrinke in poglede na življenje. Prepričan sem, da je lahko ena izmed nadomestnih poti izgube fizičnega stika med knjižničarji in uporabniki knjižnice tudi postavljanje konceptualnih virtualnih razstav s pridihom osebne note. Te v končni fazi med drugim napeljujejo k nadaljnji komunikaciji z osebjem knjižnice in raziskovanju siceršnjega knjižnega in drugega gradiva. Kljub temu se bom tokrat raje osredotočil na drugo podčrtano težišče.

Že pred razglasitvijo pandemije sem si s kančkom pisateljske domišljije zlahka predstavljal, kaj se dogaja v knjižnici ponoči ali ob nedeljah in praznikih, ko med policami ni nikogar. Zmeraj sem imel občutek, da knjige, medtem ko spijo, zelo živo sanjajo. Zdelo se mi je, da se takrat, ko na videz statične obmirujejo vsaka na svoji strani knjižnične police, v njih zaradi plime besed in podob ves čas nekaj intenzivno dogaja, drgeta, mrgoli, valovi, šelesti, se širi navznoter in navzven. Vsa ta enormna količina podatkov, znanja, misli, matematičnih, fizikalnih, kemijskih in drugih formul, tehnik, logike, nezajezljive ustvarjalnosti, življenjskih zgodb, vzvodov in odvodov, izpisane in zamolčane zgodovine, predvidljive ali futuristično idealizirane prihodnosti nikoli ne miruje. Vse te z znanjem in čustvi ustvarjene poti, stranpoti in nesmisli ali kdaj breznamenske in nelogične igrivosti, ki osvobajajo in vsake toliko časa prečistijo pljuča in oči za nov še jasnejši pogled in polnokrvnejši vdih prepihanega zraka, nikoli pasivno ne ždijo v sebi. Vsa ta v knjigah domujoča in zgoščena neskončnost doumljivega in nedoumljivega vesolja v malem in velikem ves čas kot nekakšen veliki pok širi platnice, da se izbočijo in v nekem trenutku široko razprejo ter spregovorijo.

Zgodi se torej, da takrat, ko ni v knjižnici nikogar, kar naenkrat z besedo in podobo sežejo čez svojo navidezno molčečnost in z globokim zavedanjem svojega jasnega neizbrisljivega jedra suvereno in hkrati z nekakšno infantilno radovednostjo preprosto začnejo komunicirati druga z drugo. Mogoče je kaj narobe z mojimi ušesi ali s tisto gmoto sivih in belih vlaken, ki se skrivajo med enim in drugim uhljem, ampak moram pač priznati, slišim jih tudi ta trenutek, ko ždim doma »na čakanju« daleč stran od svojega delovnega mesta. Slišim jih, kako si podkrepjene s tisočletnimi ali pravkar dognanimi spoznanji izmenjujejo najrazličnejša mnenja, poglede, nasvete, besede, ki v stoterih jeziki sveta raziskujejo in opisujejo tako opisljivo kot tudi na videz neopisljivo.

Kar me še posebej preseneča, je, da so knjige kljub svoji vsebinski in formalni ter skoraj nepredstavljeni raznolikosti neverjetno strpne, da nikoli niso le gromovniško vehementne pri izražanju svojih mnenj,

»Ko na televiziji ali radiu sledim kakšni okrogli mizi ali drugi debati na to in ono aktualno temo ali ko berem puhle spletne komentarje o svojem edinem prav prepričanih posameznikov te ali one barve, pogrešam prav to. Tisto tankočutno uho znotraj knjižnih platnic, ki zaradi svoje globine ne sliši le tega, kar želi, ampak tudi tisto, česar sprva slišati sploh ni želelo.«
(Ilustracija: Matej Zorec)

ampak da so ves čas tudi tankočutne poslušalke s skrajno izostrenim sluhom in posluhom za najneznatnejše pomenske odtenke. S svojimi tisočeriimi tipalkami zaznajo na videz še tako obrobna, drugačna, njihovemu mnenju kdaj povsem protislovna dejstva in kar je še posebej dragoceno, nikoli ne trgujejo ali barantajo zaradi premoženjskih koristi ali zaradi želje po premoči in nadvladi.

Toda ne bodimo naivni. Seveda so med knjigami tudi take, ki ne dosegajo ravni drugih, pa take, s katerimi se nikakor ni mogoče strinjati, take, ki – samo kot primer – govorijo o denarju kot najvišji vrlini ali o nekakšni nujnosti nepravičnih ekonomskih zakonitosti, pa tudi o tem, kako s čim manj truda zaslužiti čim več, kako pridobiti moč nad nemočnimi. Tukaj so seveda tudi tiste mačistične in nacionalistične, ekstremistično leve ali ekstremistično desne, kvaziznanstvene, takšne s takšnimi ali drugačnimi za lase privlečenimi spoznanji, rumene ...

Ampak takšnim knjigam v bran moram takoj jasno in glasno povedati, problematični so predvsem njihovi pisci. Če so njihovi avtorji pogosto neprebojno zaprti v svoj črno-beli svet in tudi pod še tako jasno izkazano težo dokazov največkrat pod nobenim pogojem ne priznajo lastnih zablod, arogance, primitivnosti in podobnega, so knjige, ki so jih napisali, pa če so še tako plehke in prazne, zmeraj odprte in so prej ali slej pripravljene pod težo nasprotnih argumentov njihovih knjižnih sorodnic priznati svoje napake in stranpoti.

Ko na televiziji ali radiu sledim kakšni okrogli mizi ali drugi debati na to in ono aktualno temo ali ko berem puhle spletne komentarje o svojem edinem prav

prepričanih posameznikov te ali one barve, pogrešam prav to. Tisto tankočutno uho znotraj knjižnih platnic, ki zaradi svoje globine ne sliši le tega, kar želi, ampak tudi tisto, česar sprva slišati sploh ni želelo.

Dobro je, da imamo nekateri v teh samoizolacijskih časih knjige tudi na domačih knjižnih policah. Verjamem, da je kdaj zelo fino ponovno prebrati tudi takšno, ki si jo nekoč že prebral. Če gre za dobro knjigo, tako ali tako v vsakem obdobju svojega življenja najdeš v njej nekaj novega. Seveda je sreča tudi, da so s pomočjo knjižnic in založb tukaj tudi elektronske knjige. A po drugi strani seveda komaj čakam, da bom znova odšel v knjižnico, da bom lahko v živo srečal sodelavce, da bom s svojimi dolgoletnimi izkušnjami, znanjem, kančkom zmedenosti in veliko mero otroške radovednosti spet na voljo vprašanjem in željam bralcev in pa – naj se sliši še tako nenavadno – da bom pri zlaganju knjig na police spet lahko čisto od blizu občudoval, kako berejo druga drugo.

Res je, srce me vleče v knjižnico in deloma tudi um, toda to, kdaj in kako naj se knjižnice ponovno odprejo, nam bodo gotovo najbolj relevantno znale povedati prav knjige same s svojim zgledom, ki – če se vrnem k podčrtanemu težišču svoje prve kolumne – ne temelji zgolj na ozkogledni specializaciji ali poplitveni širini, temveč na vsestranskem tehtanju argumentov in protiargumentov, na globoko etičnem samoizpraševanju, povezanem s možnimi posledicami prehitre ali prepozne odločitve, na upoštevanju predvidljivo-nepredvidljivega in na potrpežljivosti, ki je ljudem v zadnjih letih vse bolj tuja značajska lastnost. Prisluhnimo torej knjigam – četudi se zdijo ta hip daleč stran – in se temeljito pogovorimo z njimi, pa tudi drug z drugim, tako kot se one zmeraj odprto in odkrito pogovarjajo med seboj.●